

Élelmiszerfogyasztásunk néhány jellemzője egy emberöltőnyi idővel a rendszerváltás után

Characteristics of the Hungarian food consumptions 30 years after the democratic transformation

Huszka Péter¹ – Platz Petra²

Absztrakt

Köztudomású, hogy az élelmiszer-fogyasztást számos tényező befolyásolja. A legtöbb szerző egyetért abban, hogy a reáljövedelmek alakulása, és a fogyasztói árak változása az a két tényező, amely leginkább befolyásolja azt, hogy milyen élelmiszereket és mekkora mennyiségben fogyasztunk.

Hazánk élelmiszer-fogyasztásának áttekintése azt mutatja, hogy az 1980-as évek végétől az elfogyasztott élelmiszerek mennyisége csökkenő tendenciát mutatott. Jelen publikáció elsődleges célja, hogy bemutassa, hogy hazánkban hogyan változott – a rendszerváltás óta – az élelmiszerfogyasztás néhány fontos mutatószáma.

Megállapítható, hogy a táplálkozásbiológiailag önmagukban is a legértékesebb humán élelmiszerek közé sorolható „alapélelmiszereinkből” (húskészítmények és tejtermékek), a fogyasztás mennyisége még mindig nem éri el a harminc évvel ezelőtti mértéket és a táplálkozásbiológiailag kívánatos szintet sem. Ezen utóbbi adatok rendkívül kedvezőtlenek, hiszen azt mutatják, hogy a táplálkozási ajánlások nem jutnak el a társadalom tagjaihoz.

Kulcsszavak: fogyasztói magatartás, élelmiszer-fogyasztás, trendek

Abstract

It is well known, that food consumption is affected by several factors. Most authors agree that food consumption is influenced by the income level and the food price index. The analysis of the Hungarian food consumption habits shows that from the end of the 1980s the amount of consumed food was decreasing.

In the literature review part, the article gives an overview of food consumption habits and indicators from the economists' perspective. This publication aims to describe how the indicators of the food consumption have changed in Hungary in the last years.

Another disadvantageous consequence is that the most valuable basic food products' consumption (meat products, milk, and dairy) lags behind the 1990s. Meat products, milk, and dairy are considered valuable as they represent primary protein and vitamin sources. This data is very disadvantageous because it shows that the recommendations related to health and a healthy diet might not reach the consumers in the Hungarian national economy.

Keywords: consumer behavior, food consumption, trends

BEVEZETÉS

A világ fejlett országainak élelmiszer-gazdasága a XX. század második felében gyökeres változásokon esett át. A II. világháborút követően az élelmiszeripari termelés fő feladata az volt, hogy elegendő mennyiségben biztosítson táplálékot az éhező tömegeknek (Szakály,

---

¹ Dr. Huszka Péter, egyetemi docens, Széchenyi István Egyetem, E-mail: huszkap@sze.hu

² Dr. Platz Petra, egyetemi adjunktus, Széchenyi István Egyetem, E-mail: platz@sze.hu

2001). Ez a stratégia még 10-20 évig tartotta magát, de már ebben az időszakban előtérbe került a táplálkozás és az egészség kapcsolatának vizsgálata.

Az 1970-es és 80-as években a jóléti államok élelmiszeripari vállalatai termékeik átfogó korszerűsítésébe kezdtek, melynek oka túlnyomó részben a megváltozott fogyasztói magatartásban keresendő. Ez a stratégia egészen a 90-es évekig markánsan érvényesült, s egyben társult hozzá egy folyamatos választékbővítés is, amely végül az élelmiszerkínálat soha nem látott mértékű sokszínűségéhez vezetett. Ezzel párhuzamosan az élelmiszerfogyasztást befolyásoló tényezők – pl. a kínálat, árak, jövedelmek, fogyasztói preferenciák – a XX. század utolsó évtizedeiben és a XXI. század elején egyre inkább a tudományos kutatás homlokterébe kerültek. A fejlett országok tapasztalatai azt igazolják, hogy a jövőben is csak az a piaci stratégia lehet eredményes, amelyik jelentőségének megfelelően kezeli a termékfejlesztést, az árstratégiát, valamint a fogyasztók igényeit, és rugalmasan igazodik a változó és egyre inkább globalizálódó belföldi piaci viszonyokhoz is.

Az elmondottakból az következik, hogy a marketing stratégiák számára fontos feladat a hazai élelmiszer piac jellemzőinek, folyamatainak megismerése. A lakossági élelmiszerfogyasztásnak fontos mutatószáma az élelmiszerek természetes mennyiségben mért fogyasztása. Ezt több módszerrel lehet számba venni. Az egyik módszer a háztartás-statisztika keretében valósul meg, amely során mérik az elfogyasztott élelmiszerek mennyiségét. A másik módszer az élelmiszermérlegek összeállításán alapul, és azokból származtatja az élelmiszerfogyasztási adatokat (Huszka, 2006).

Az élelmiszerfogyasztás változásában – az utóbbi években – a reáljövedelem növekedésével együtt nagy szerepet játszott az élelmiszerek árának alakulása is. Általánosságban megfigyelhető, hogy az élelmiszerek árindexe a fogyasztói ár-indexnél alacsonyabb, vagy azzal megegyező volt. E két tényező együttes hatásának köszönhetően az élelmiszerfogyasztás némi hullámmal, de növekedett. Az élelmiszerek fogyasztói árának növekedése persze rendkívül eltérő módon valósult meg. Egyes termékek árnövekedése (pl. sertéscomb) akár 15-20%-kal is elmarad az átlagos áremelkedés mértékétől. Ezzel szemben bizonyos termékeké – mint pl. a kenyér, a tehéntúró, a vaj – lényegesen meghaladja azt (KSH, 2019).

Legjellegzetesebben a jövedelmi helyzettel függ össze a fogyasztás mértéke. Minél magasabb egy háztartás jövedelme, annál több a diszkrecionális – szabadon elkölthető jövedelme. 2016-ban a legfelső jövedelmi ötödben élők 3,6-szer annyit adtak ki egyéni fogyasztásukra, mint a legalsó ötödbe tartozók. A legszegényebbek kiadásai az országos átlag kevesebb, mint felét (47,8%-át), a legfelső ötödben élőké annak 1,7-szeresét tették ki (KSH, 2017, Lehota, 2017).

A jövedelmi viszonyok az élelmiszerfogyasztásra kétféleképpen gyakorolnak hatást. Egyrészt a nemzeti jövedelem alakulása és fogyasztás-felhalmozás aránya megszabja az élelmiszerfogyasztás szintjét, másrészt az egy főre jutó jövedelem változása befolyásolja az élelmiszerfogyasztás összetételét. Az élelmiszerfogyasztásra tehát két tényező hat: az egyik a reáljövedelmek alakulása, a másik pedig a fogyasztói árak változása. A magyar gazdaság 2013-ban állt növekedési pályára. A teljesítmény emelkedése folytatódott, pl. 2016-ban a GDP éves növekedése 2,2%-os volt (KSH, 2017), míg 2018-ban már 4,9% volt.

Az elmúlt években tovább bővült a foglalkoztatottság, mérséklődött a munkanélküliség. A megélhetéssel kapcsolatos költségek – az élelmiszerekre, a lakásfenntartásra és a közlekedésre fordított kiadások – összes fogyasztási kiadásból mért aránya tovább csökkent, 2016-ban a kiadások 56,7%-át tették ki. Ez 3,7 százalékponttal alacsonyabb a 2012. évi, negatív csúcsonál, ami 60,4% volt (KSH, 2017). Jelen publikáció elsődleges célja hogy bemutassa, hogy hazánkban hogyan változtak az élelmiszerfogyasztás fontos mutatószámai. A feldolgozás során az élelmiszermérlegekből származtatott legfontosabb mutatószámmal, az egy főre jutó élelmiszerfogyasztás mennyiségével dolgozunk.

1. ANYAG ÉS MÓDSZER

Jelen publikáció elsődleges célja, hogy bemutassa, hogy hazánkban hogyan változtak – a rendszerváltás óta – az élelmiszerfogyasztás fontos mutatószámai. Szekunder vizsgálatunk során hazai és nemzetközi szakirodalmak felhasználásával áttekintettük az élelmiszerfogyasztói magatartás jellemzőit, és a fogyasztói magatartásra ható legfontosabb tényezőket. A hazai irodalmak közül megkülönböztetett figyelmet szenteltünk a Debreceni Egyetem élelmiszermarketinggel foglalkozó kutatógárdájának publikációira valamint a Kaposvári Egyetem doktori kutatásában résztvevő kollégák munkájára.

Elemzéseink során összehasonlító és idősoros módszerek segítségével vizsgáltuk a hazai élelmiszerfogyasztás fontosabb jellemzőit. A különböző árindexek és az egy főre jutó fogyasztás indexének összehasonlításakor a KSH Statisztikai Évkönyvei, Háztartások lakásfenntartási kiadásai című kiadványaira, illetve a Hivatal kiadásában megjelenő Élelmiszermérlegekre és Nemzetközi Statisztikai évkönyvekre támaszkodtunk. Mindezek felhasználásával bázisindex számítással kaptuk meg a szükséges adatokat.

2. A HAZAI ÉLELMISZERFOGYASZTÁS ALAKULÁSA A RENDSZERVÁLTÁS ÓTA

A KSH adatai azt mutatják (1. táblázat), hogy 1989-ben a főbb élelmiszerek tekintetében 517,7 kg volt a fogyasztás (14 637 KJ/tápanyagtartalom/nap), 1995-ben 419,8 kg (12 350 KJ/tápanyagtartalom/nap). Ezek az értékek 2005-re 465,7 kg-ra, illetve 13 719 KJ/nap értékre növekedtek. A 2007-es statisztikai évkönyv adatai szerint az ezt követő évben a felsorolt élelmiszerek tekintetében összességében kismértékű csökkenés figyelhető meg (1. táblázat).

1. táblázat: Néhány alapvető élelmiszer egy főre jutó élelmiszer- és tápanyagfogyasztása hazánkban (kg/fő)

Table 1 Examples of basic food and nutrient consumption per capita in Hungary (kg per capita)

	Hús, húskészítmény, hal	Tej és tejtermékek	Zsiradékok	Liszt és rizs	Cukor	Burgonya	Összes (kg)	Tápanyag kJ/nap
1989	81,0	189,6	39,2	112,2	40,5	55,2	517,7	14 637
1990	75,8	169,9	38,6	110,4	38,2	61,0	493,9	14 164
1991	74,1	167,4	37,0	102,6	35,0	55,3	471,4	13 420
1992	75,2	159,1	37,5	105,6	39,5	56,0	472,9	13 741
1993	70,5	144,2	36,8	97,4	35,8	59,3	444,0	13 002
1994	69,0	140,0	38,1	91,3	34,2	58,2	430,8	12 669
1995	65,2	132,1	36,7	88,2	37,3	60,3	419,8	12 350
1996	61,9	136,4	35,7	84,6	39,8	66,2	424,6	12 164
1997	60,8	156,4	36,1	88,1	39,4	65,3	446,1	12 438
1998	63,7	149,6	36,2	84,1	41,3	67,4	442,3	12 410
1999	63,3	151,7	34,2	90,4	37,7	68,0	445,3	12 553
2000	73,2	160,6	39,0	94,1	33,2	64,0	464,1	13 270
2001	70,4	144,2	37,4	95,3	32,9	68,2	448,4	12 943
2002	75,4	143,1	39,0	87,8	32,6	65,3	443,2	12 859
2005	67,1	166,8	36,5	97,3	31,2	66,8	465,7	13 719
2008	65,3	138,3	39,2	88,3	32,8	64,5	435,0	13 372

Forrás: Statisztikai Évkönyv 2007 (KSH, 2008) / 1.3. Egy főre jutó élelmiszer- és tápanyagfogyasztás

Ha a KSH internetes adatbázisaira is kiterjesztjük kutatásainkat, arra is felfigyelhetünk, hogy 2007-ben szinte az összes termékkategóriában visszaesés következett be, ami 2008-ban is folytatódott. Az említett adatbázis adatai azt mutatják, hogy míg 2006-ban cereáliákból, húsból és folyadékekből (összeségekben) 90 kg, 57,9 kg, illetve 58,6 liter volt a fogyasztás szemben a 2008-as adatokkal, amikor az említett termékekből 88 kg-ot, 57,3 kg-ot, illetve 56,9 litert fogyasztott a hazai lakosság.

Megdöbentő az az adat – mint az az 1. táblázatból is kiolvasható –, hogy a tej és tejtermékek egy főre jutó fogyasztása 27 százalékkal esett vissza, de a húsfogyasztás terén is 20 százalékos visszaesés következett be, ha a rendszerváltás évéhez viszonyítjuk az adatokat. Tudva a két termék népelemezésben betöltött szerepét és azok népegészségügyi hatásait is, azt gondoljuk, hogy az előzőekben megfogalmazott megdöbentő kifejezés nem tekinthető túlzónak (Berke, 2003, KSH, 2002, Szakály, 2011).

Ez a csökkenés pedig összecseng azzal, hogy 2007-ben már a reálkeresetek jelentősen csökkentek és már 4,8%-kal voltak alacsonyabbak az előző év azonos időszakához viszonyítva. Ebben az évben a magyarországi élelmiszeriparban ugyanazon tendenciák érvényesültek, melyek csaknem valamennyi európai országra jellemzőek voltak. Az ágazatban az évek óta tartó negatív trendek folytatódtak, a világ néhány országában (Oroszország, Kína, India) megnőtt az élelmiszerek iránti kereslet, a bio-üzemanyagok alapanyag igénye jelentős mértékben növelte a mezőgazdasági termékek árát, az energia árak drasztikus mértékben növekedtek. Mindez párosult az időjárás okozta (aszály, fagy, árvíz, stb.) termés kieséssel. 2007-ben az élelmiszer-termelés 4,7%-kal, a belföldi értékesítés 5,6%-kal csökkent, élelmiszeripari exportunk mindössze 2,5%-kal növekedett (Huszka–Polreczki, 2009, KSH 2008).

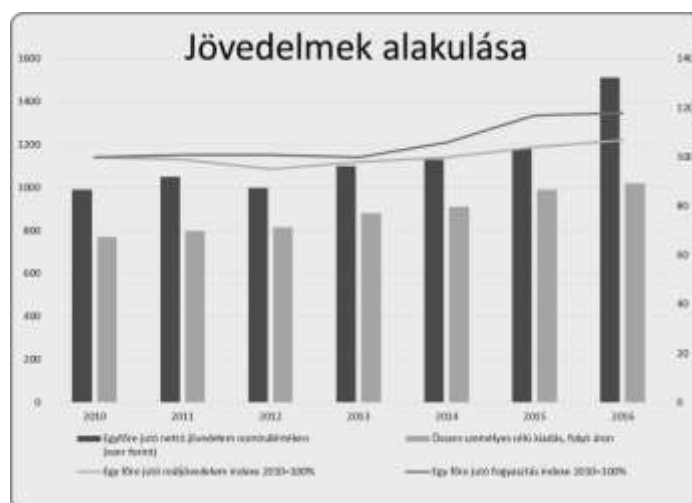
Sajnos ez a tendencia 2008-ban sem állt meg. A 2008 szeptemberétől világméretűvé váló pénzügyi válság reálgazdaságot érintő hatásai az év utolsó negyedében mind erőteljesebben mutatkoztak, ami a belső és külső kereslet jelentős mérséklődésében, az értékesítési problémák miatti termelés-csökkenésben, a mérséklődő fogyasztásban és beruházásokban, a munkanélküliség emelkedésében és az infláció lassulásában is megnyilvánult. A bemutatott adatokból mindenesetre megállapítható az a kedvezőtlen tendencia, miszerint az alapvető élelmiszereinkből 2008-ban kevesebbet fogyasztottunk, mint 1989-ben. Az a tény pedig, hogy burgonyából többet fogyasztunk, szintén azt jelzi, hogy a hazai lakosság elveszítette azt az előnyét, amit 1997 és 2005 között megszerzett.

A következő években (2009-2010) visszaesés jellemezte nem csak a hazai élelmiszerfogyasztást, de a hazai (nemzetközi) gazdaságot is. 2010-től „szerencsés fordulat” következett be mind a nemzetközi, mind a hazai gazdasági környezetben, – a gazdasági válság lecsillapodni látszott, bár következményei még éreztették hatásukat. A KSH adatai azt jelzik (1. ábra), hogy a 2010 és 2016 közötti időszakban hazánk gazdaságát (a 2010-2012 évek stagnálását követően) növekedés jellemezte. Ezen időszak alatt a lakosság fogyasztása 772,5 ezer forintról 1 millió 22 ezer forintra, 1,3-szeresére bővült, ami reálértéken 18,4%-os növekedést jelent (KSH, 2017).

Mint említésre került a 2008-as válság lecsengése –, amiben kiemelkedő volt a háztartások eladósodottságának a szerepe – a 2010-es évek elején még éreztette hatását, így 2012-ig stagnált, illetve csökkent a háztartások fogyasztása. Ezt követően a gazdasági környezet javult, a munkaerőpiac dinamikus fejlődésnek indult, nőtt a foglalkoztatottság, jelentősen mérséklődött az infláció. Mindezen tényezők hatására a fogyasztói bizalom erősödött, ami a fogyasztás élénkülésében is visszatükröződött (KSH, 2017). Mindezek következtében a lakosság korábban visszafogott fogyasztása a 2013 és 2016 közötti években reálértéken hozzávetőlegesen 7 százalékkal, de naturáliákban is növekedett. (Ez utóbbit a későbbiekben bemutatásra kerülő, az alapvető élelmiszerek és tápanyagfogyasztását egy főre jutó fogyasztását bemutató 2. táblázatban szemléltetni is fogjuk).

1. ábra: A háztartások egy főre jutó jövedelmének és kiadásainak alakulása hazánkban 2010–2016 között

Figure 1 Income tendencies in Hungary between 2010–2016

Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/hazteletszinv/hazteletszinv16.pdf>

A tendencia stagnáló fogyasztói árak mellett 2016-ban is folytatódott, ekkor az egy főre jutó összes személyes célú kiadás 1 millió 22 ezer forintot tett ki, ez folyó áron 4,4%, reálértéken 4,0%-os növekedést jelent az egy évvel korábbihoz képest. Mint ismeretes, a lakosság életszínvonalának alakulását a kiadások nagysága mellett annak szerkezete is mutatja (2. ábra). A létfenntartáshoz szorosan kapcsolódó termékcsoportok „költségeinek aránya” – mint például az élelmiszerek vagy a lakásfenntartással kapcsolatos költségek – az összes fogyasztáson belül arra utal, hogy milyen mértékben dönthet szabadon a háztartás az egyéb igényei kielégítésekor (KSH, 2017).

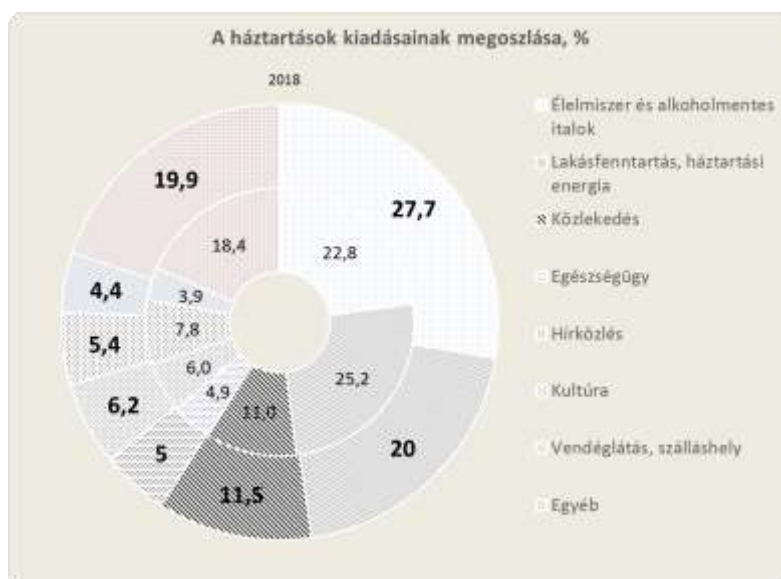
Minél magasabb életszínvonalon él egy háztartás, illetve minél fejlettebb egy ország, annál kisebb arányt képviselnek költségekben az élelmiszerek, illetve a létfenntartáshoz szorosan kapcsolható tételek. A fejlődő országokban általában magas az élelmiszerkiadások aránya, mint például Pakisztánban 47,7%, Egyiptomban 42,7%. Ezzel szemben a „gazdag országokban” lényegesen alacsonyabb a lakosság élelmiszerekre fordított kiadásainak aránya, mint arra Lehota (2017) is rámutatott, az Egyesült Államokban csupán 6,6%, Németországban 10,9%.

Magyarországon az élelmiszerkiadások (élelmiszer és alkoholmentes italok) részaránya 2018. I. félévében 27,7% – 2017-ben 26,8% – volt (KSH, 2018). Hazánkban is megfigyelhető ugyanakkor az a trend, miszerint az élelmiszerek iránti igények fokozatosan telítődnek – az alacsonyabb jövedelműektől a magasabb keresetűek irányába.

A jövedelmek emelkedése miatt bekövetkező arányeltolódás nyilvánvalóan nem azt jelenti, hogy kevesebb mennyiségű élelmiszert fogyasztunk. Ennek inkább az ellenkezője figyelhető meg, a fogyasztó előbb mennyiségileg növeli fogyasztását, majd amikor a fogyasztás szintje elért egy telítettségi határt, akkor minőségileg javítja fogyasztását. Az „Engel-törvény” által meghatározható folyamat tartalmaz egy stagnáló szakaszt is, amelynél bár nőnek a jövedelmek, a kiadás szerkezetében az élelmiszerekre fordított hányad a minőségi javulás miatt nem csökken.

2. ábra: A háztartások egy főre jutó havi kiadásainak megoszlása %-ban 2010-ben és 2018-ban

Figure 2 The households' expenditure structure per capita in % in 2010 and in 2018

Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/hazteletszinv/hazteletszinv16.pdf> és [ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/haztfogy/haztfogy1806.pdf](https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/haztfogy/haztfogy1806.pdf) alapján saját szerkesztés

Az élelmiszerfogyasztás alakulásában hosszú évek távlatában az a tendencia is megfigyelhető, hogy a házon kívül, a munkahelyen, étteremben, stb. elköltött étkezések, illetve a házhoz szállított étkezések aránya is növekedik. Bizonyos élelmiszereknél csökken a háztartásban elfogyasztott mennyiség is, ami a fogyasztói szokások minőségi változását tükrözi. 2010 és 2016 között például 7,5 kilogrammal mérséklődött a háztartásban fogyasztott kenyér mennyisége, mellette viszont 4,7 kilogrammal több kiflit, zsemlét, péksüteményt vásároltak. Mindez arra utalhat, hogy a lakosság reáljövedelme emelkedett (hiszen nyilvánvalóan magasabb ezen termékek kilónkénti ára, mint a kenyéré), ami a fogyasztási szokások megváltozásában is visszatükröződik (KSH, 2017).

Visszatérve az 1. táblázat adataihoz, illetve a 2. táblázat adatait is megismerve, vizsgáljuk meg, hogy a reálfolyamatokban megjelenő kedvező változások a 2010 utáni időszakban az alapvető élelmiszerek naturáliákban kifejezhető adataiban visszatükröződnek-e és ezek megjelennek-e fogyasztói szokások változásában.

A táblázatok adataiból két fontos következtetés vonható le. Az első következtetés kedvezőnek is tekinthető, miszerint az elmúlt években – a bemutatott élelmiszerfélésegekből – nőtt a fogyasztás mennyisége. Húsból, húskészítményből és halból, valamint tejből és tejtermékekből csaknem folyamatos a növekedés az elmúlt öt évben, sőt 2016-ban e termékekből a fogyasztás mennyisége meghaladta a 2008-as (a válság előtti) fogyasztási adatokat. Az előbbiből csaknem hét, az utóbbiból csaknem 30 kilogrammal fogyasztunk többet (közel 10, illetve 20 százalékos növekedést jelentve).

Kedvező az a tény is, hogy a húsfogyasztáson belül „jelentősen” nőtt a halfogyasztás mértéke. Az elmúlt három évtizedben jellemzően évi 3 kilogramm körül alakult e termék fogyasztása, ami messze elmarad a táplálkozási ajánlásoktól, de 2014-től a fogyasztás mennyisége átlépte az évi 5 kg-ot. 2016-ban pedig 5,7 kg halat fogyasztottunk, ami csaknem a fogyasztás megduplázódását jelenti. Kedvező az is, hogy burgonyából, lisztből és cukorból ugyanakkor kevesebbet fogyasztunk a vizsgált periódus végére, mint annak kezdetén.

A másik, inkább kedvezőtlenebbnek tekinthető következtetés az, hogy a táplálkozásbiológiailag önmagukban is a legértékesebb humán élelmiszerek közé sorolható „alapélelmiszereinkből” (húskészítmények és tejtermékek), amelyek esetében – többek között fontos fehérje- és vitaminforrások – sajnos a fogyasztás mennyisége még mindig nem éri el a harminc évvel ezelőtti mértéket.

2. táblázat: Néhány alapvető élelmiszer egy főre jutó élelmiszer- és tápanyagfogyasztása hazánkban (kg/fő)

Table 2 Examples of basic food and nutrient consumption per capita in Hungary (kg per capita)

	Hús, húskészítmény, hal	Tej és tejtermé- ek	Zsiradéko k	Liszt és rizs	Cukor	Burgony a	Összes (kg)	Tápanya g kJ/nap
1989	81,0	189,6	39,2	112,2	40,5	55,2	517,7	14 637
2008	65,3	138,3	39,2	88,3	32,8	64,5	435,0	13 372
2010	60,2	156,8	34,6	88,2	28,7	60,5	429	12 750
2011	59,4	152,3	34,4	84,7	28,1	63,5	422,4	12 429
2012	59,9	156,2	33,6	85,0	27,8	62,3	424,8	12 289
2013	59,2	147,5	33,1	85,0	28,5	58,6	411,9	12 233
2014	64,0	156,7	34,8	84,2	29,0	63,0	431,7	12 639
2015	69,7	165,6	36,3	83,8	30,2	60,6	446,2	13 096
2016	72,1	169,0	37,3	88,4	30,8	59,4	457	13 513
2017	77,6	165,5	37,3	90,4	32,1	57,1	460	13 695

Forrás: Statisztikai Évkönyv 2007 (KSH, 2008, 2017) / 1.3. Egy főre jutó élelmiszer- és tápanyagfogyasztás https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qpt011b.html alapján saját szerk.

Húsból, húskészítményből és halból kilenc kilogrammal, tejből és tejtermékből pedig húsz kilogrammal fogyasztunk kevesebbet, mint a rendszerváltás évében. Ezen utóbbi adatok rendkívül kedvezőtlenek, hiszen azt mutatják, hogy *a táplálkozási ajánlások nem jutnak el a társadalom tagjaihoz*. Felvetődhet a kérdés, hogy mennyit érnek a közösségi reklámok, az iskolában folyó felvilágosító előadások (, mert vannak ilyenek, hiszen jelen cikk egyik szerzője is rendszeresen vesz részt ilyeneken), ha azok „nem tudatosulnak” bennük.

Természetesen a háztartások élelmiszerfogyasztása a különböző társadalmi csoportokban eltérő, mint ahogy azt a KSH 2017-es kiadványából is kiolvashatjuk. A legmarkánsabban a jövedelmi helyzettel függ össze a fogyasztás – összhangban az Engel törvénnyel –, azaz minél magasabb egy háztartás jövedelme, annál többet költ nominálisan élelmiszere. Élelmiszere a legszegényebbek 148,0 ezer forintot költöttek 2016-ban, a leggazdagabbak egy főre jutó éves élelmiszerkiadása ugyanakkor 355,1 ezer forint volt.

Jelen publikáció a zöldség- és gyümölcsfogyasztás alakulását nem vizsgálja, mert annak alakulása a szerzők véleménye szerint – fontossága és népegészségügyi szerepe miatt – külön publikáció tárgyát kell, hogy képezze. Itt csak utalni szeretnénk arra, hogy e termékekből nem fogyasztunk elegendő mennyiséget. A teljes képhez azonban az is hozzátartozik, hogy már az elmúlt évszázad kilencvenes éveinek közepén is zöldségből és gyümölcsből kevesebbet fogyasztottunk, mint 1989-ben. Sajnálatos, hogy e termékek fogyasztása napjainkban is elmarad a kívánatos szinttől. Az élelmiszerek között a zöldség és gyümölcsfogyasztás ugyanis nagyban meghatározza, hogy mekkora mennyiségű vitamint viszünk be a szervezetünkbe. A táplálkozási piramis a napi rendszeres testmozgás mellett az egészséges élet alapját a napi szintű zöldség- és gyümölcsfogyasztásban határozza meg (Szakály, 2017).

A fentiekhez hasonló okok miatt jelen publikáció nem tér ki a különböző diéták, irányzatok, „táplálkozási divatokra” (mint például a paleo-étrend, vega-, vegetáriánus-, bio-táplálkozás, stb.) és azok befolyásoló hatásaira sem. Az alternatív étkezési „módszerekkel” összefüggésben fontos azonban megemlíteni, hogy pl. a vega-, bioélelmiszerek, zöldség- és gyümölcsdús táplálkozás főként a magasabb jövedelemmel rendelkezők számára elérhető, hiszen ezek az élelmiszerek az átlagosnál többbe kerülnek.

ÖSSZEGZÉS

A táplálkozás életünknek, életmódunknak egy olyan eleme, amely közvetlenül befolyásolja egészségünket. Ez a megállapítás nemcsak a gyermekkori táplálkozásra igaz (még akkor sem, ha az kétségtelenül kihat egész életünkön át), hanem egészen életünk végéig figyelniünk kell arra, hogy mikor mit, mikor és mennyit eszünk vagy iszunk.

Az étkezési kultúra és szokások az egyik legkorábban kialakuló magatartásforma, amelyben a személyes motivációk mellett nagy szerephez jut a család, de a nemzeti szokások is meghatározóak (Ercsey, 2013, Huszka, 2011). „A kedvezőtlen táplálkozási szokások, mint pl. a zsíros, és a tartósítószerrel „túltömött” ételek fogyasztása, illetve a rendszertelen és egészségtelen táplálkozás” (Huszka, 2015, 2) nyilvánvalóan egy sor más tényezővel karöltve (pl. genetikai és környezeti „örökségünk”) jelentősen ronthatják életkilátásainkat.

Jelen publikáció elsődleges célja az volt, hogy bemutassa, hogy hazánkban hogyan változtak – a rendszerváltás óta – az élelmiszerfogyasztás fontos mutatószámai.

Megállapítható, hogy a táplálkozásbiológiaiailag önmagukban is a legértékesebb humán élelmiszerek közé sorolható „alapélelmiszereinkből” (húskészítmények és a tejtermékek), a *fogyasztás mennyisége még mindig nem éri el a harminc évvel ezelőtti mértéket és a táplálkozásbiológiaiailag kívánatos szintet sem*. Ezen utóbbi adatok rendkívül kedvezőtlenek, hiszen azt mutatják, hogy a táplálkozási ajánlások nem jutnak el a társadalom tagjaihoz. Mindez komoly társadalmi problémát okoz, hiszen, ha ugyancsak áttételesen is, hozzájárul a hazai gazdaság katasztrofális egészségügyi állapotához.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A publikáció Nemzetköziesítés, oktatói, kutatói és hallgatói utánpótlás megteremtése, a tudás és technológiai transzfer fejlesztése, mint az intelligens szakosodás eszközei a Széchenyi István Egyetemen projekt keretében készült. Azonosítószám: EFOP-3.6.1-16-2016-00017

IRODALOMEGYZÉK

- Berke Sz. (2003) *A funkcionális minőség összetevőinek fogyasztói megítélése állati eredetű alapélelmiszereknél*. Doktori értekezés, Kaposvári Egyetem, Kaposvár.
- Ercsey I. (2013) *A szubjektív életminőség és a kulturális fogyasztás vizsgálata marketing nézőpontból. Tér Gazdaság Ember*, 1, 2, 117–145.
- Huszka P. (2006) *A tejtermékfogyasztás szerkezetének változása a vásárlói magatartás függvényében*. Doktori értekezés, Kaposvári Egyetem, Kaposvár.
- Huszka P.–Polreczki Zs. (2009) *A fizetőképes kereslet és az árak hatása a magyar lakosság élelmiszerfogyasztására. Élelmezési Ipar Szakfolyóirat*, 63, 8, 241–247.
- Huszka P. (2011) *Néhány alapélelmiszer fogyasztási szokásainak vizsgálata Magyarországon 2011-ben*. In: Fejér-Király G.–Lázár E. (szerk.): *Vállalkozói és gazdasági trendek a Kárpát-medencében*. Státus Kiadó, Csíkszereda. 70–85.

- Huszka P.–Dernóczy A. (2015) Egészséges táplálkozás, trendek – táplálékod az egészséged. In: Tompos A.–Ablonczyné Mihályka L. (szerk.): „Kitekintések – 25 éves a győri közgazdászokképzés”: Kautz Gyula Emlékkonferencia. Győr, Széchenyi István Egyetem, 11 p.
- KSH (2016) A háztartások életszínvonala. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/hazteletszinv/hazteletszinv16.pdf> (Letöltve: 2019. január 25.)
- KSH (2017) A háztartások életszínvonala. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/hazteletszinv/hazteletszinv17.pdf> (Letöltve: 2019. január 25.)
- KSH (2018) Statisztikai tükör. A háztartások fogyasztása, <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/haztfogy/haztfogy1806.pdf> (Letöltve: 2019. április 09.)
- Lehota J. (2017) Az élelmiszer-vásárlói és -fogyasztói magatartás rendszere. In: Szakály Z. (szerk.): *Élelmiszer-marketing*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 54–62.
- Szakály S. (2001) *Tejgazdaságtan*. Dinasztia-ház Rt., Budapest.
- Szakály Z. (2011) *Táplálkozásmarketing*. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
- Szakály Z. (2017) *Élelmiszer-marketing*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Internetes források:

- https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qpt011b.html (Letöltve: 2019. április 02.)
- https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qsf001.html (Letöltve: 2019. április 02.)
- https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qsf003b.html (Letöltve: 2019. április 02.)
- https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qsf005b.html (Letöltve: 2019. április 02.)